West Bengal State University B.A./B.Sc./B.Com (Honours, Major, General) Examinations, 2015 PART – II

SANSKRIT — GENERAL Paper - II

'Duration: 3 Hours] [Full Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

উত্তর যথাসম্ভব নিজের ভাষায় লেখা বাঞ্ছনীয়। প্রান্তম্ব সংখ্যাগুলি পূর্ণমানের দ্যোতক।

UNIT - I (Marks : 40)

1. Answer any *one* of the following questions
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

 $1 \times 12 = 12$

- a) Why did Durvāsā curse Śakuntala ? What was the curse ? Discuss the significance of the curse of Durvāsā in the drama Abhijñāna Śakuntalam. পূর্বাসা শকুন্তলাকে অভিশাপ দিয়েছিলেন কেন ? কি অভিশাপ ছিল ? 'অভিজ্ঞান-শকুন্তলম্' নাটকে দুর্বাসার অভিশাপের তাৎপর্য আলোচনা করুন।
- b) Discuss the character of Kanva in the drama Abhijñana Sakuntalam. 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকে কন্নের চরিত্র পর্যালোচনা করুন ।
- c) Narrate the Fisherman episode in the drama Abhijñana Śakuntalam. What light does it throw on the social and administrative system in India? 'অভিজ্ঞানশকুতলম্' নাটকের ধীবর-বৃত্তান্তিটি বর্ণনা করুন । এই বৃত্তান্তিটির মাধ্যমে প্রাচীন ভারতীয় সমাজ ও শাসনব্যবস্থা কীভাবে প্রকাশিত হয়েছে ?

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081]

| Turn over

2. Write short notes on any four of the following:

निम्ननिश्च त्य कान नाति विषयात উপत সংক্ষিপ্ত गिका निश्न :

स्त्रधार, विष्कम्भक, शार्ड्स्स्व, हंसपदिका, गान्धर्व विवाह, धनिमनः

- $4 \times 2 = 8$
- 3. Translate into Bengali or English any *two* of the following verses : নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে কোন দৃটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :
- $2 \times 6 = 12$

- a) चित्रे निवेश्य परिकल्पितसत्त्वयोगा रूपोच्चयेन मनसा विधिना कृपा नु । स्त्रीरत्नसृष्टिरपरा प्रतिभगति सा मे धार्तुविभृत्वमनुचिन्त्य वपृश्च तस्याः ।।
- b) यदालोके सूक्ष्मं व्रजित सहसा तद्विपुलतां यदन्तर्विच्छित्रं, भविति कृतसन्धानिमव तत् । प्रकृत्या यद्वक्रं तदिप समरेखं नयनयो र्न मे दूरे किञ्चित् क्षणमिप न पाश्वे रथजवात् ।।
- c) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं मिलनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति । इयमिषकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् ।।
- d) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान् पर्युत्सुको भवति यत्सुखितोऽपि जन्तुः । तच्चेतसा स्मर्रात नूनमवोधपूर्वं भावस्थिराणि जननान्तरसौहदानि ।।

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081]

- Explain with reference to the context any one of the following verses: 1 x 8 = 8
 নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন :
 - a) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुस्तपः क्षमं

साधियतुं च इच्छिति ।। ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया

शमीलतां छेतुमृषिर्व्यवस्यति ।।

b) अर्थो हि कन्या परकीय एव तामधः संप्रेष्य परिग्रहीतुः ।

जातो ममायं विशदः प्रकामं

प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ।।

UNIT - II

(Marks : 30)

 a) Discuss the qualities of kings of Surya dynasty before Dilipa as found in Raghuvamsam Canto-I.

রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে দিলীপের পূর্ববর্তী সূর্যবংশীয় রাজাদের গুণাবলী আলোচনা করুন ।

OR

b) Who was Nandinī? Why and how was she served by king Dilīpa and Sudaksinā?

নন্দিনী কে ছিলেন ? কেন এবং কীভাবে মহারাজ দিলীপ ও রাণী সুদক্ষিণা তাঁর সেবা করেন ?

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081]

Turn over

6. Write short notes on any two of the following: $2 \times 2 = 4$

নিম্নলিখিত যে কোন দটি বিষয়ে টীকা লিখন प्रणव, वैवस्वत, विशष्ठः, हैयङ्गचीन ।

7. Translate into Bengali or English any one of the following verses: $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

- ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः । a) गुणा गुणानुबन्धित्वात् तस्य सप्रसवा इव ।।
- आकारसदशप्रज्ञः प्रज्ञया सदशागमः । b) आगमैः सदशारम्भः आरम्भसदशोदयः ।।
- Explain with reference to the context any one of the following verses: $1 \times 8 = 8$ 8. নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্রোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন :
 - क्र सुर्यप्रभवो वंशः क्र चाल्पविषया मितः al तितीर्षुर्दस्तरं मोहादुड्पेनास्मि सागरम् ।।
 - प्रजानामेव भूत्यर्थं स ताभ्यो वलिमग्रहीत् । b) सहस्रगुणमृतुस्रष्ट्मादत्ते हि रसं रविः ।।

SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081

UNIT - III

(Marks : 20)

9. a) Give the resulting forms of any six of the following

 $6 \times 1 = 6$

নিম্নলিখিত যে কোন ছয়টির পরিনিষ্ঠিত রূপ লিখুন ঃ

i) शी + शानच

ii) वस् + क्त

iii) शास् + क्यप्

iv) आ-दा + ल्यप्

v) गङ्गा + ढक्

vi) श्रु + क्त्वाच्

vii) सह + तुमुन्

viii) पा + क्ताच

ix) मृत् + मयट्

x) आ-रुह + ल्युट्

xi) कृ + किन्

xii) लभ + घञ्

b) Substitute single words for any six of the following:

 $6 \times 1 = 6$

নিম্নলিখিত যে কোন ছয়টি এক কথায় প্রকাশ করুন ঃ

i) पुनः पुनः पिवति

ii) सूर्य्यस्य देवी भार्या

iii) महदरण्यम्

iv) वटानां छाया

v) त्रयाणां भुवनानां समाहारः

vi) तपः चरति

vii) अन्तिकं करोति

viii) रात्रौ च दिवा च

ix) अग्निश्च सोमश्च

x) अन्यस्मिन् अहनि

xi) पुनः पुनः नृत्यति

SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081

[Turn over

- c) Name and expound the Samāsas in any four of the following : $4 \times 2 = 8$ নিম্নলিখিত যে কোন চারটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস লিখুন ঃ
 - i) पूर्वकायः
 - ii) वीणापाणि:
 - iii) उपगिरम्
 - iv) पीतधवलः
 - v) अहिनकुलम्
 - vi) मुखचन्द्रम्
 - vii) त्रिलोकी
 - viii) पितरौ ।

UNIT - IV

(Marks : 10)

- 10. Translate any one of the following passages into Bengali or English : 1 x 10 = 10
 নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে কোনও একটি অনুচ্ছেদের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ
 - a) जीवनं संग्राम एव । तत्र विभिन्नम् उत्थानपतनम् सुखं दुःखञ्च चक्रवत् आवर्तन्ते । सूर्यस्य आलोकमिव मेघाच्छन्नं परिवेश इव सुखानि दुःखानि च गच्छन्ति पुनरायान्ति च । एकेन सद्वन्धुसंसर्गेन अस्माकं सुखं वर्धते दुःखञ्च विनश्यति । तेन कतिभिः यथार्थं मित्रैः प्रयोजनम् । पृथिव्यां तु यथार्थं मित्रं दुर्लभम् ।

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6081]

b) कस्मिंश्चिदधिष्ठाने चत्वारो ब्राह्मणाः परस्परं मित्रतामापन्ना वसन्ति स्म । बालभावे तेषां मितरजायत, देशान्तरं गत्वा विद्याया उपार्जनं क्रियत इति । अथान्यस्मिन् दिवसे ब्राह्मणाः परस्परं निश्चयं कृत्वा विद्योपर्जनार्थं कान्यकुब्जे गताः । तत्र च विद्यामठे गत्वा पठन्ति ।

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com (Honours, Major, General) Examinations, 2015

PART - II

SANSKRIT — GENERAL Paper – III

Duration: 3 Hours]

Full Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

উত্তর যথাসম্ভব নিজের ভাষায় লেখা বাঞ্ছনীয়। প্রান্তস্থ সংখ্যাগুলি পূর্ণমানের দ্যোতক।

UNIT - I (Marks : 40)

Answer any *two* of the following questions :
নিম্নলিখিত যে-কোন দটি প্রশ্নের উত্তর দিন

 $2 \times 15 = 30$

- a) Which of the two epics the Rāmāyaṇa and the Mahābhārata is earlier ?

 Discuss stating reasons for your answer.

 2 + 13
 রামায়ণ ও মহাভারত এই দুটি মহাকাব্যের মধ্যে কোনটি প্রাচীনতর ? আপনার উত্তরের পক্ষে যুক্তি দেখিয়ে আলোচনা করুন ।
- b) Write in brief on Sanskrit prose romance. সংস্কৃত গদ্যসাহিত্যের একটি সংক্ষিপ্ত বিবরণ দিন ।
- c) Discuss in detail three principal works of Sanskrit stories and fables. সংস্কৃত গল্প এবং উপকথা সাহিত্যের তিনখানি প্রধান গ্রন্থ সম্বন্ধে বিশদ আলোচনা করুন ৷
- d) Discuss the Bhasa problem. ভাস সমস্যা আলোচনা করুন

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115]

Turn over

Write short notes on any two of the following :
 নিম্নলিখিত যেকোন দুটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন ঃ

हर्षचरित, जयदेव, शिशुपालवध, अग्निप्राण ।

 $2 \times 5 = 10$

UNIT - II

(Marks : 10)

3. Translate into Bengali or English any one of the following:

 $1 \times 4 = 4$

নিম্নলিখিত যেকোন একটি বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :

- a) अनेजदेकं मनसो जवीयो नैनद्देवा आण्नुवन् पूर्वमर्षत् । तद्धावतोऽन्यानत्येति तिष्ठत् तस्मित्रपो मातरिश्वा दधाति ।।
- हरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम् ।
 तत् त्वं पूषत्रपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये ।।
- 4. Explain any one of the following:

 $1 \times 6 = 6$

নিম্নলিখিত যেকোন একটির ব্যাখ্যা করুন :

- कुर्वत्रेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः
 एवं त्विय नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिण्यते नरः ।।
- विद्याञ्चाविद्याञ्च यस्तद्वेदोभयं सह ।
 अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृतमश्नृते ।।

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115]

UNIT - III

(Marks : 25)

5. Answer any one of the following questions:

 $1 \times 12 = 12$

নিম্নলিখিত যেকোন একটি প্রশ্রের উত্তর দিন :

- a) Narrate after your text the description of Rama's beauty and his qualities.
 - আপনার পাঠ্যাংশ অনুসরণে রামচন্দ্রের সৌন্দর্য ও গুণাবলীর বর্ণনা করুন ।
- b) Narrate the incidents that inspired $V\overline{a}lm\overline{i}k\overline{i}$ to compose the $R\overline{a}m\overline{a}yana$.

যে ঘটনাগুলি বাল্মীকিকে রামায়ণ রচনায় উদ্বৃদ্ধ করেছিল সেগুলি বর্ণনা করুন ।

6. Translate into Bengali or English any one of the following:

 $1 \times 5 = 5$

নিম্নলিখিত যে কোন একটি বাংলা বা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

- a) इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः ।
 - नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान् धृतिमान् वशी ।।
- ы) पादबद्धो, क्षरसमस्तन्त्रीलय समन्वितः

शोकार्तस्य प्रवृत्तो मे श्लोको भवत् नान्यथा ।।

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115]

[Turn over

7. Explain with reference to the context any *one* of the following:

 $1 \times 8 = 8$

নিম্নলিখিত যে কোন একটি সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন :

a) धर्मज्ञः सत्यसन्धश्च प्रजानां च हिते रतः

यशस्वी ज्ञानसम्पन्नः शुचिर्वश्यः समाधिमान् ।।

b) अकर्दमिमदं तीर्थं भरद्वाज निशामय ।

रमणीयं प्रसन्नाम्ब सन्मनष्यमानो यथा ।।

OR / অথবা

Answer any four of the following questions

 $4 \times 2 = 8$

নীচের যে কোন চারটি প্রশ্রের উত্তর দিন:

- a) What was the prediction of Brahman about the Ramayana ?
 রামায়ণ সম্পর্কে ব্রহ্মার ভবিষ্যদ্বাণী কি ছিল ?
- b) Why did Valmiki curse the fowler ? What was the curse ? বাল্মীকি ব্যাধকে কেন অভিশাপ দিয়েছিলেন ? অভিশাপটি কি ছিল ?
- c) Who was বিরাধ ? Who killed him ?
 বিরাধ কে ছিলেন ? কে তাকে হত্যা করেছিলেন ?

SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115

d) What result do the four castes get after studying the Ramayana?
বামায়ণ পাঠ করলে চতর্বর্ণের কি ফল লাভ হয় ?

e) How many Kandas are there in the Ramayana? Name them in chronological order.

রামায়ণে কয়টি কাণ্ড আছে ? ক্রমানুসারে তাদের নাম লিখন

UNIT - IV

(Marks : 25)

8. Answer any one of the following questions:

 $1 \times 12 = 12$

নীচের যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন :

a) Point out the nature and utility of $\overline{\varsigma \sigma}$ as you find in Chapter VII of Manusamhita?

মনুসংহিতার সপ্তম অধ্যায় অনুসরণে দণ্ডের স্বরূপ ও উপযোগিতা আলোচনা করুন।

b) How many types of forts are there as described in Manusamhita (Chapter-VII)? Describe them fully. Which one of them was considered as the best one and why?

2+7+1+2

মনুসংহিতার সপ্তম অধ্যায়ে কত প্রকার দুর্গ আলোচিত হয়েছে ? সেগুলির সম্পূর্ণ বিবরণ দিন । কোন্ প্রকার দুর্গ শ্রেষ্ঠ হিসাবে বিবেচিত হয়েছে এবং কেন ?

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115]

[Turn over

9. Translate into Bengali or English any one of the following: $1 \times 5 = 5$ নিম্নলিখিত যে কোন একটি বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনবাদ করুন : एवं वृत्तस्य नृपतेः शिलोच्छेनापि जीवतः । a) विस्तीर्यते यशो लोके तैलिबिन्दरिवाम्भसि ।। इन्द्रियाणां जये योगं समितष्ठेद दिवानिशम् । b) जितेन्द्रियो हि शक्नोति वशे स्थापियतुं प्रजाः ।। 10. Explain with reference to the context any one of the following: $1 \times 8 = 8$ নিম্নলিখিত যে কোন একটি সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন : बहवोऽविनयात्रष्टा राजानः सपरिच्छेदाः । a) वनस्था अपि राज्यानि विनयात् प्रतिपेदिरे ।। नास्य छिद्रं परो विद्याद् विद्याच्छिद्रं परस्य तु । b) गृहेत् कुर्म इवाङ्गानि रक्षेद् विवरमात्मनः ।। OR / অথবা

Write short notes on any four of the following:

 $4 \times 2 = 8$

নীচের যেকোন চারটি বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন:

ग्रामिक, व्यूह, वार्ता, उपायचतुष्टय, षाड्गुण्य ।

OR / অথবা

SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115

Answer any four of the following questions

 $4 \times 2 = 8$

নীচের যেকোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দিন :

- a) Why does Manu prescribe that even a tenderly young king is not to be disobeyed?
 - মনু কেন বলেছেন রাজা বালক হলেও অবমাননার যোগ্য নন ?
- b) What are the qualifications of a Royal ambassador ?
 রাজদৃতের যোগ্যতা কি কি ?
- c) Name any two commentaries of Manusamhitā .

 মনুসংহিতার যে কোন দুটি টীকার নাম লিখুন ।
- d) What type of weapons are restricted in the battlefield by Manu?

 মনুর মতে যুদ্ধক্ষেত্রে কি ধরনের অন্তপ্রয়োগ নিষিদ্ধ ছিল ?
- e) Name the deities from whose parts king was formed?

 যে দেবতাদের অংশ থেকে রাজা সৃষ্ট হয়েছিলেন তাদের নাম করুন ।

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-6115]